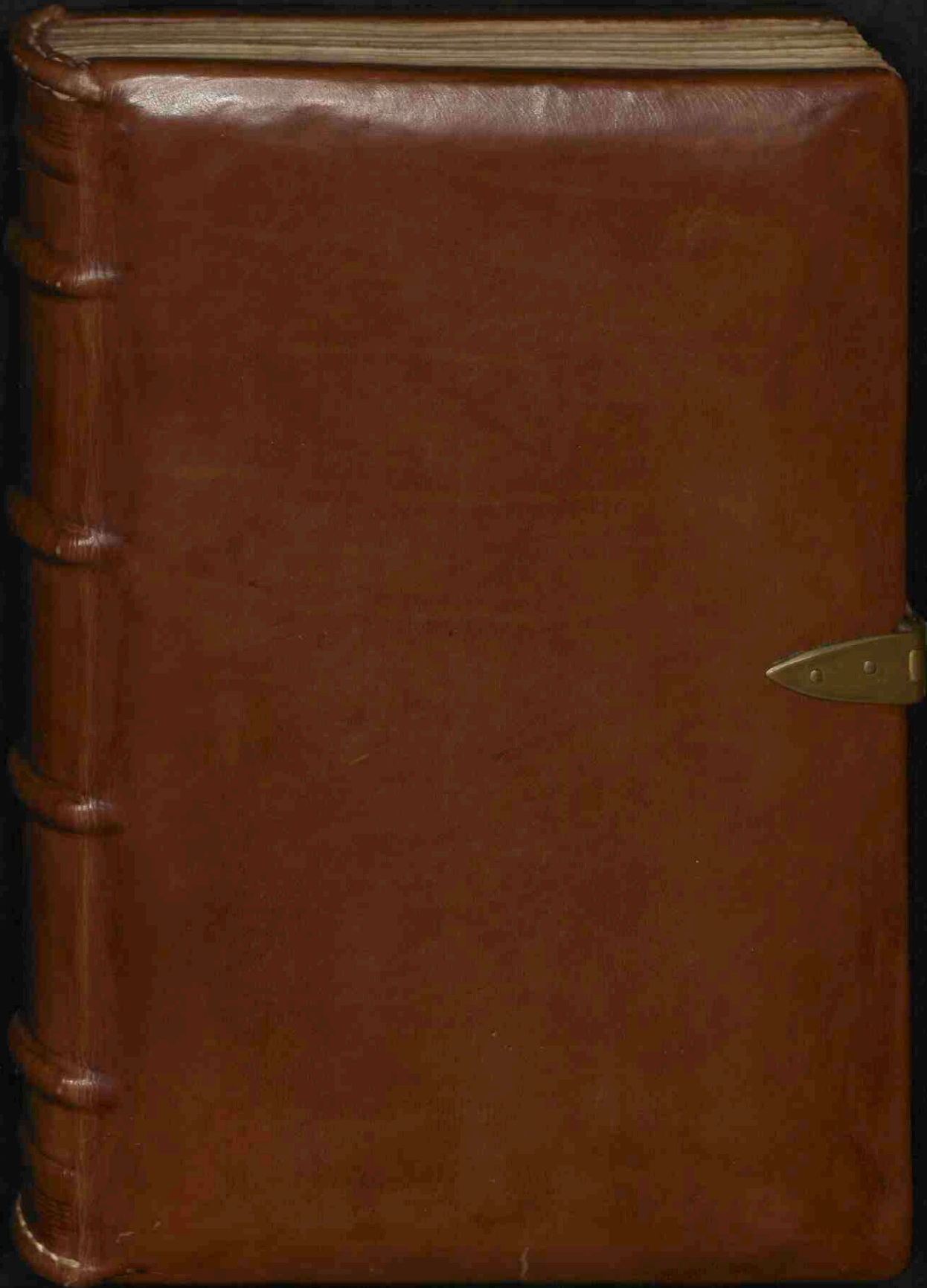

De natuurkunde van het geheelal.

<https://hdl.handle.net/1874/338357>

Aevum mediani.
Scriptores ecclesiast.
No. 483.

Hs.
5 F 5

1328 (*Ecl.* 483, *antea* 278n.) *Membr.* 4°. 127 ff. *Cum fig. Saec.* XIV.
Natuurkunde des heelals. Rijmwerk bekend onder dien naam en
toegeschreven aan Gheraert van Lienhout, fol. 1—34.

Fol. 1b. (Het heelal in cirkels voorgesteld). Fol. 2a:

Aldus is hemelrike
Ghescepen ende aertrike etc.

Fol. 34a (in fine):

Noch ander vroetscap vele
Wetemen bi desen woerden wel.
Deter vcerse en van nié sin
Want een woert brenghet algader in.

Dit sijn die woerdé. *Austra. gulae. fremit. edulo. crux etc.* Fol. 34b (in fine)...
fastus. eorem (sic). Explicit.

Natuurkunde in proza door Broeder Thomas, fol. 35—70.

Fol. 35a. Brueder thomas die dit boeke maecte segghet is enich ghebrec in desen
boeke dat is mi leet etc. Fol. 35b... Ende ic brueder aernt leesemeyster der
minre brueder tutrecht belijde dat ic dit boec hebbe oerlesen ende ondersoecht. .
int iaer ons heren dusent drie hondert (1300) ende al is dit boec ghemaect van
brueder thomas een simpel leec etc. Fol. 70b (in fine:) Ende hier is op der tijt
ghenoech van den hemel gheseghet. Fol. 71 vacat.

**Boec van medicinen ghetoghen wt Galienus ende Avicenna, fol.
72—127.**

Fol. 72a:

Maria coemt tot minen beghin
hier gaet medicine in dietsche in.

Hier beghint een nuttelike cort boec van medicinen ghemaect in dietsche dat
ghetoghen es ende ghecopuleert wt galienus boeken ende auicenne. Int ierste
van beghin vander siecheyde. Fol. 122b (in fine)... ende hef mate inden viere.
Fol. 123a. De Regimine sanitatis. Medicine is ghedeylt in tween. Fol. 127b (in
fine)... nochtans als een te bedde (finis deest).

De drie werken zijn met dezelfde hand geschreven. Het eerste is uitgegeven door
J. Clarisse („Sterre- en natuurkundig onderwijs, gemeenlijk genoemd: Natuurkunde
van het geheel-al” Leiden 1847), die ook dit HS. gebruikt heeft. Van het tweede
zijn fragmenten opgenomen in de „Verzameling van Nederl. prozastukken” (uitgeg.
door J. van Vloten. Leiden 1851) bl. 344—350.

Excelsior : 1929

See: map & restaurant

1326 (Hist. 35) Charta et membr. fol. 50v-51r
 Antiekeningen, Acten, Brieven enz. betreffende de families Opstaven
 en van der Meulen te Utrecht en hunne bezittingen in het land
 van Lint, meezondege van de XVIIe eeuw.

1325 (Var. 359) Charta fol. 1761-1815
 Stukken van particulieren aard, afkomstig van B. C. en J. H. Baron
 van Lijnden van Lunenburg.
 Afkomstig van het Archief der prov. Utrecht.

Overgebracht van t. Archief der prov. Utrecht.
 1d. Vorstus aan zijn v. A. v. B. ontrent verkoop van land enz., 6 Nov. 1311.
 Eger aan A. v. B. als "Raet van de O. I. Comp.", 26 Apr. 1520. - 12. Brief van
 zijn neef A. v. B. betr. pachtsommen, 4 Juli 1614. - 11. Quitantie van Corn. de
 den haasie aan A. v. B., 15 Juli 1607. - 10. Brief van Vinc. du Threux aan
 generaal Tinn. v. B. betr. Maubach te Kenlen (1602, 1607). Met een brief van
 gisteren aan A. v. B. om hiftrenten te innen voor Arn. van Siegen en zijn er
 van Buchel aan Arent v. B. tot Coelen, 6 Sept., 18 Oct. 1599. - 7-9.

14-37. (fol. 38 vacat).
 Fol. 34a. Vanden houten ane versieret etc. fol. 37b (jaatste regel): Vinden
 genen boom so groot.
 39a-39b. Hier begint de prologhe vander gulden legenden. Fol. 39b. hier be-
 gint de gulden legende. Alden tijt des leuens wert in vieren ghedeilt etc. (Fol. 66b
 eindigt in t. hoofdstuk.) Van S. Siluester.
 Alkomsting van het Archief der provincie Utrecht. - De twee eerste geschriften
 en de Prolog van het derde zijn uitgegeven door Dr. P. J. Vermeulen ("Vanden
 levne ons heren. Een rijmwerk uit de Middelleeuwen etc. Utrecht 1843").

K 10075
 N 5

Handwritten notes in ink, possibly "H. v. P. N."

J. 1328

Restaurant : 1989
Zoo : map restaurant

Hs. 1328

Op 10-2-1971 werd aan Mevrouw R. Jansen-Sieben, Sperwerslaan 5, Brussel verlof gegeven tot de uitgave van de Proza-natuurkunde uit dit handschrift.

FIELD NOTES

FIELD

Bibliotheca Universitatis
 Arno-Trajectina

Cod. no 1320 (5F5)

qui continet	adhucuerunt viri docti	anno	notae
	prof. W. de Vries	1915	
	te Groot		
	Prof. A. de Voors	1916	dat traktaat van broeder Thomas gecollationeerd met de uitgave van L. G. Vassier (Wacht 1840)
	J. B. aelde	1920	
	Willem de Vries	1929	zie de Bouwstoffen van het Nat. W. d. art. 92 en 137.
	G. J. Liefkinck	1941	Zie de Bouwstoffen van het Nat. W. d. art. 895. Natuurk. en art. 926. Med. en pharm. Tijdschrift van Leiden van 1851
	W. F. Daems	1961	uitgave van f. 72 tot einde
	R. Jansen-Sieben	1964	uitgave Natuurkunde (verren)
	"	1965	" "
	G. I. Liefkinck	1966	" "
	D. Groot	1997	
	S. J. Banning	2003	afstudie scriptie over astronomie in de 13e eeuw

Book no 122

Dit boek behelst een volstaande
Verhandeling wegens de Natuur - kunde
offt Phisica, launx tot gansse Heel -
op rijn, in veersje van 4 voss; naer d
traut vander eenheit:

't is in rijn gessce in jaer 1300, bi een broeder
Thomas. 't roert us tot jaer 1273, folio penult
't is in profo vervolgens ingebasis bi broeder
Arent, Lees - meester der Minnebroeders
vinsage; in jaer 1300.

Dan volge daer agter een Medieijn - boek
getrokken mit de scrijver van Galenus &
Avicenna: daer een eend jaer, dat lide in
vanden selven broeder Thomas gemachte
hand van Wess.

Dit is getrokken uit A. Verwoerd Brief aan
A. Peland bl. 20 achter Hoopstr. geslachte
3de dr. of bl. 474 van den 4de dr.

5-10

m. ccc.

n° 237.

n° 279. n.

Hous is hemelrike
 Ghescrepen en aertrike
 Ende algader tfirmament
 Als ic v hier doe bekent
 Vanden seuen planeten
 Wil ic v nu doen weten
 Haer loep is onder tfirmament
 En en gheen ullaer doe wel bekent
 Als die sonne en die mane
 Die elc hent elc wel in minne wane
 Dander viue altemael
 Die en hent men niet doe wael
 En sij dat astronomie doet
 Sijn hemisse hier af sijn vroet
 En ic salse noemen al
 Vanden dat elc sijn stede valle
 Vanden seuen synden tthe
 Doven der manen no min no mee
 Deen boven dander gheset
 Die gheest proper craft dat wet
 In aertiken dats marcurius
 En daer boven loept venus
 Dat auontere in diuitche woert
 Si comet voer der sonne woert
 Som wile dat heet doe
 Lucifer ic segghe v hoe
 Dats lichtdraghe dese alle namen
 En heest sij en gheen tijt tselamen
 Want als sij savonts west opgaet
 En si voer die sonne staet
 Dan heet sij vesperus in latijn

not. mo.

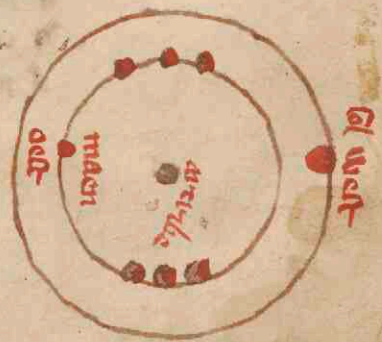

Dat Wille auontberre sijn
Wouen desen drie planeten
Ic heb v gheleght hoe sij heten
Goe loept die sonne die is claei-
Dat sij verclaert haer en daer-
En bouen desen drie soe hoghe es
Dag haer curbel gheloeft in des
Xij wai-f alsde groet si
Als die maen dat segghe ic di
Die haer loep binnen xxx daghen doet
Als ic v sal maken vroet
Als die maen aen die sonne ontfact
Wel xxx daghe si daer na gaet
Som wile mee som wile min
Dit mer ic in sinen sin
Een si ter sonnen weder comē han
En ander wai-f ontfact dan
Mer die loept tsi-mament
Binnen xvij al ontrient
Daghe en viij wilen mede
Mer die son die in soe hoghe stede
Loepet bouen aertriken
Si loept om sekerlike
In oer daghen tsi-mament
En lyb al ontrient
Als ons togget die calendiere
Ses wilen comen ouer-her-
En om dat jaer en heeft niet
Al eens begimtel almen seer
En een jaer bi daghe begimner
Tander bi nacht dān ic wel hēnt
Soe sijn die ses wilen ghenomen

Dus dat vier iaren tegado comen
 In tij wilen heeft men daer
 ars een dach ic segghe v waer
 us heuet daer een dach meer
 an ic v seyde niet ten eer
 en dach sermen achtet danc
 ade mens niet er soude sien
 oi-sauour toe sente ians milt uallen
 de soude wonderen ons allen
 ls in vij iaren
 n xxvij toe elwaren
 daer om her dat vierde ier
 archelidat ic seg v waer
 n her selben vier jaren
 archelidat van dien gheuaren
 ic son coemt ter verster stede
 n er effent dan al mede
 In hoe langhe tijt venus en marcurus
 om gaen

Venus en marcurus
 lopen om oer aldus
 mitten sommen den seluen gang
 euen core en euen lang
In hoe langhe tijt mars omgaet
 ouen den sommen toe loept maers
 soue wil ic v maken haers
 si loept om rfirmament
 In tve iaren al omrent
In hoe langhe tijt iupiter omgaet
 si traet dit ghulselike wel
 wat ic mene en niet el
 elker derre planeten gaue

Es hi cort of is hi lanc
Es van westen oest waert
Dat aen die maen wel openbaert
Want als hi heeft ontfien
S auonts hier menske west dan staen
S anders auonts noch oest ber an
S derden auonts noch oest ber dan
Hier bij machmen verstaen
Dat si ten oest waert willen gaen
A lde doen die ander selte
Dat aen ic af segghe dese lette
Dat aen dat snelle firmament
Dat van oest waert ten westen rent
Dat veete mit hem tere sommen
Es les daghes een waert omme
Nochtran haren ganc si gaen
Als ic v sal doen verstaen
Dat ic her daer hier een wile rent
Dat aen seuen vliegghen crupen omrent
Dat ic vliegghen crupen oest waert
Es n' Abiele ga mit snelle waert
Ten west waert en' nechese om
Dese seuen vliegghen tere som
Nochtran suldi daer iegghen gaen
A lous doe ic v verstaen
Dat die planeten en' firmament
D een iegghen dander waert
Es n had niet god alsoe gheset

En hantwilde dat wel wer
 Soude die werelt niet gheduren
 Want eku-mament in coit-e-bren
 Soude die re zeei-gaen
 En waer- dat sij wel wede-staen
 Nochtan en hommen si eku-mament
 Soe niet behouden er te meent
 Ouci- ander- sijn ene graet
 In-e- iaren dat ver-staet
 Die graet brengt enen daech in
 Luttel meer- of luttel min
 Hoe hoeghet es van a-ri-ube tot
 elcher- planeten

Hden ganc vanden planeten
 heb ic v nu den weten
 Nu wil ic v haer- hoeghede
 A leghant- leien mede
 Hoe hoech sij sijn van aer-ri-ube
 Sal ic v segghen seker-licke
 En daer- na hoe groet elc is
 Die waer-heyte zuldij horen des
 Als ptholomeus en ast-aen
 In hoeren boeken den ver-staen
 Dier by redene proeuen wel
 By der- dichte van aer-ri-ube
 Proeuen sij al seker-licke
 Pme salicher- aen legghen
 Per-ut in mine sal ghelegghen.

**Die hoghet vander manen ten naechten
van arctike**

De Vol beghinnen aender-maen
Als si naecht plegghet tegaeu
Aer-rike is daer-tulchen dan
honderdt dulent en ix milen an
En xxxvij milen daer-toe
En een haue dus loepet toe
Dat tulchen haer en aer-rike
Ten naechten dus vele is teber-rike
Hoe hoghe mars-urus is van ar-rike

Daer die maen ten vor-steen is
mars-urus is ten naechten dijs
Tweehonderdt dulent milen vij dulentich
En viue daer-toe sich
En twe enveertich milen mede
of ar-urus is daer-ten-naechter-steen
Hoe hoghe venus is

Daer-ly ten hoghste stede staet
Venus daer-neder-toe gaet
En dus vele uiter-toe
Als ic v sal segghen hoe
Vijehonderdt dulent milen ten-steen
En twe enveertich dulent mede
En teuen honderdt milen en lv
Als dus vele uiter nu sich
Tulchen aer-rike en venus
Daer-ly ten naechten comet dus

Maer daer si ten naesten gaet
die sonne daer ten nederste gaet

Doe hoghe die sonne is ten naesten
us vele coemt nu gheral

xviiij hondert dulentich
milen en daer toe lich
xl dulent milen mede
die sonnen heeftu dan hochede
die tuelchen aertrike staet

en daer ons die sonne te naeste gaet
daer die sonne ten vorsten is waer

Mars hy is ten naesten daer
veestaet wel mine leere
dus vere eest no min no meer

xxxix hondert dulentich
milen en daer toe lich
lxxv milen dulent milen an
mars hochede heeftu dan

Jupiter coemt ten naesten side daer
hoe hoghe iupiter is ten naesten

die aerden en coemt si met nae-
dan uiter toe alle wile

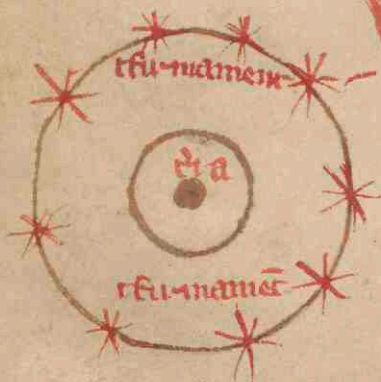
lxxviiij hondert dulent milen
en lxxxviiij hondert dulentich
milen en daer toe lich

x lviij duzent milen an
 Soe heeftu die hoerheyt dan
 T uschen der aerden en upiter-
 of aer daer hy noch meer is ver-
 dhoeg hoghe Saturnus ten naesten es
 T aer coemt ten naesten Saturnus
 T er voelcher hoerhede is aldus
 T cc wael hondert duzentich
 milen en daer toe lich
 l xix duzent milen an
 T n xvi duzent milen dan
 T n cc en vijftich
 T it is Saturnus hoerhede lich
 A lo hi naest aertrike gaet
 of er als hy ten hoghede traet
 Soe coemt hi den firmament
 T aer die steiren daen ontrent
 T it is die hoghede totten firmament

Wiltu die hoerhede weren des
 die tot den firmament es
 T aer die steiren alle in staen
 T u hoer hier ic segt di saen
 T el hondertich wael hondert duzentich
 milen en daer toe lich
 l iij hondert duzent milen an
 T n lviij duzent dan
 T n der milen vijftich hondert
 T e waen di dit al seer wondert

Die hoeghede is van aerliche
 Voeten. Icken sekerlyken
 No meer no min dat iche tal
 Is ic v gheseghet hier al
 Hoe vele een mile heeft an
Dv wil ic v vroet maken dan
 Hoe vele een mile heeft an
 Een laede dars voeten vuue
 Eyde van mannen en van wuue
 T ue dulent laede dars die mile
 Van groeten voeten alle wile
 Voet voet cest dat ic meen
 Iemen nu en vint gheen
 Ma die mile na astronomie
 Es niet aldus ghelouers mi
 Want si hout vierhondert cubitus
 En eens iacis mat men aldus
 Want vanden ellenboghe coeten hant
 Hoe is cubitus ghenant
 En hy hout andrihale voet
 Als in die letere verstaen doet
 Ma een phyllosophe heet rabanus
 Hi seghet dat ix heuet voet cubitus
 Hoe die arche alde mat
 Es cubitus was lanc dat var
 En .i. cubitus wijt
 En xxx hoet des sekerlijt
 C. larden en vucent dincich

18
O ver een ghemeeen dat sich
A lous leeten groet lile
of al- de lantcap wer
h eeft ander ghemeeer nu gheset
E n mlen na haren sede
of al- al eens is die lorde

Hoe groet die sonne is neghen aertrike
V ul ic v oer doen weten
Hoe groet sijn die seuen planeten
E le ieghen aertrike
D ie sonne si is leberlike
E wen- s en selenderlesteich
of ee- dan al aertrike sich

Hoe groet die maen is
V miche al aertrike gheheel
T ueghende derichste deel
A lde groet die maen is

hoe groet marturius is

Merinde ptholomeus dies
V deelt aertrike echt
I n ebbe en- wintich rechte
of marturius is mee- niet

hoe groet venus is

Van enich deel dat ghy daer- aet
S uenen derich war- s leberlike
E s mere dan venus aertrike

hoe groet mars is

Mander- half aertrike gheheel

hoe groet iupiter is

Is mars en tachtende deel
I upiter- vijshonder- war- s
of ere dan aertrike her- s

Alfhonderit waerf aldus
oe is oec mere Saturnus
Ende elc groet terre is
ut firmament sijt seker des
onderit waerf mere dan

hoe groet Saturnus is

Hoe groet elc groet terre is

Al aertrike heuet an
Vanden minsten sterren elc
vemen behemmen han die welc
X bij waerf si meerre is
dan aertrike sijt seker des
en daer es terre en gheen
dat si nemmer is soe cleen
Viel sij sijn soude al bedecken
Aertrike en oec om strecken

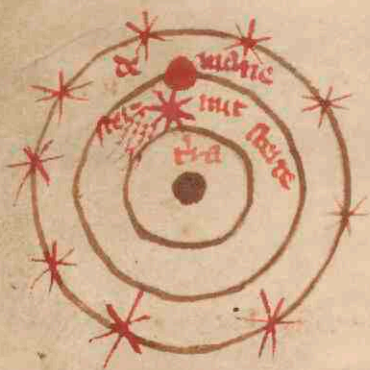
hoe groet elc terre is

Alfragaen en ptholomeus
Sij legghen in haren boeken dus
en het is reproeuen goet
die van astronomen is vooet
du moghen wij legghen daer en gheen
terre sij seijnt harde cleen
hoe mocht sij soe groet wesen dan
en mente niet meerre en han
ker toe seg ic antwoerde goet
oec groet hoegheyd dat doer
want weer seker ouer waer-
inghe een aen firmament daer
ter hij sijn ogghen neder sincken
en soude aertrike dincken

300

Van sterren die sterren
hebben en heten cometen

Niet alse groet alar sterre is
Van eenre naelden sijt seker des
Doert dat suldi verstaen
Warmen sulc tijt siet op gaen
S morghens in die daghe daer
Sterren mit sterren dat verstaet
Dat vanden planeten en is en gheen
No van sterren groet no cleen
Die mit firmament staen
Beneden der manen si al gaen
Want daer is nu hoert hier
En is niet dan vier
En licht is onstehen daer
En hanct en bernt haer daer
S ontijt ut vander natuere
Dat het langhe moet gheduren
Of si die ster die daer strect
Dat die vuchtricheyt die daer toe trect
Dat segger aristoteles
Vijf manieren van desen es
Hare name sijn cometen
En een boec doer mi weten
Is een in enich laer sijnt
Dat dat laerstaep wert ghepijnt
Want een plaghe van dien
Goet hem enmer dan ghesien
Twee is sterre ghemene
Van ouden ionghen groet en cleen
Dat ander hongher daer en reide
Is clachringhe en onbbeide

Van laurs hein onderlinghe
 Siet dit sijn die drie dinghe
 Waerwaer dat die sterre staen
 Soe sullen dese plaghe gaen
 Waer aristoteles seyt
 Dat ic oec houde voerwaerheyt
 Dat in die somer seche daghe daer
 Die comete voorwaert staet
 En is een lucht clae-
 Die hanghet en vlammet daer-
 En rehent tempoest
 En wijnt en reghen meest

Voert v dincbet dat sterren saeren
 En sterren storte vallen lieren
 En sijn en gheen recht sterren niet
 Die men alsoe saeren siet
 Als die lucht en ontfleken es

Het sal v vroet maken des
 Heusen siet men oec die wile
 In die lucht ouer een mule
 Die blyeme coemt oec wt der lucht
 Die menghen mensche doet vrucht
 Nu wil ic v al vroet maken
 Van algader dese saken

Die lucht is voorvoers vier-
 Als ic v nu toghe hier
 Doert seer een nauegars gat
 V men vnghe- steect in dat
 Ghelut daer in vijnden heette
 En te ontfekene ghereet

van sterren die v dincben te
 saeren

350

van heer-ten die ber-nen in die
 lucht

Exempel hoe die lucht wert
 vier-

Dat en doet el en gheen dinc
 Dan die lichte daer in ghinc
 Bedruet want mit dien
 En niet weder-moecht ontulien
 En verheer haer-oluen dan
 Teu lesten coemter-vier an
Heur stak en aenden steen
 Machmen die sien al in een
 Almen stael aen den steen daer
 Dat vier-dae-ten weggaet
 Dat vier-coemt niet vanden stael
 Noch vor den steen dat weermien wael
 Daer die lichte is al in een
 En die rwe harde dinghe
 Al so horen onderlinghe
 Die lichte moet ontsien dan
 Want si niet gheulien en han
 Al immer-meer-ontsaec die lichte
 Zoecht si arghen vlucht
 Wanen heer-ten comen en brande en bla-
 men in die lichte

Hidus in die lichte men aet
 heer-ten en en is el niet
 Dan lichte die daer-bernt claei-
 Al so of heer-ten hinghen daer-
 En si al so vielen neder-
 Om ha-waert som weder-
 Op peerde op graue hebben si gheuallen
 Die liede die daer-wonder-af callen
 Walme en brant groet

Ende lucht harde roet
 Die heeft men in die lucht ghesien
 En ander wonder oec ghesien
Diuelen sijn in die lucht
 Die den menschen diebe doen vrucht
 Si comen oec dus wel maken vier
 Dat onse vlamme sinnen hiet
 Dat si staeten onder-tinghe
 Of en leyden af vele dinghe
 Acht ridders heren si
 En sine diuule dat seg ic di
 Gheterellen en varende vrouwen
 Oede kinderen oec en trouwen
 Obboude aluen necker-maren
 Die hem smorghens openbaren
 En comen halen vier
 Waren heren wij dat hiet
 Gyame dat si diuule alle
 Die ons gheerne brochten teualle
 Die diuuel penset nacht en dach
 Hoe hij ons verraden mach
 En vten ghelocue brenghen
 En proeuet ons mit menghe dinghe
 Sad moet weder staen
 Dat hij ons niet en moet vaen
 Te mire materien wil ic heren
 En v blyeme kennen leren
 Waer-af coemt vier in die lucht

Van nachtridders en van ander
 diuulen die nachts vier-maken
 in die lucht

Vaer- af die coemt al
 Als ic hier- nu segghen sal
 Als coemt een droeghe lucht
 En a een andere nu groeter- ducht
 I aghet en bedructet dan
 En si niet outvlien en han
 Soe ontkebet si en ber- net daer-
 Alte of huer- ten hynghen daer-
 Ghelcepen na die vor- me haer-
 Es die lucht laut en vont
 En heer- se sijnt tot die re stont
 En die diche en breet
 Vlamine ghelijchet godweert
 Want wi sien dat onse vier-
 A eniet scepenesse hier-
 Na die dat sijn die siben
 Daer- wi onse vier- af maken.
 Redene vade stierre die v dichte stieren

As die lucht laut en smal
 En ieghen een stierre al
 Coemt soe sijnt dat die stierre
 Dat vier- sterre harde verre
 A ochtan eller- alle wile
 T ulthen mennghe dulent mile
 Wantet beneden der- manen es
 Als ic v droet make des
 Als des yet gheuallet op den dach
 Die sonne doet dat me en mach

D eke dinghe niet ghelien
 D at si dus in die lucht ghelien

W aen blyxom coemt

V ildt weten waer- af coemt

d at men dome en blyxom noemt

E r es oec een lucht

d ie onstebet bi groter- ducht

W alom wt der- ceiden slact

d ie altoes climmet en opgaet

d een walom den anden iagher

E n op tot reie lichte diagher

d ie lucht si dan dier- breken

E n mit son-ten ontwe steken

A lse lucht vimmer- moet

S eeden dat die walom doet

J ut seeden si dan luut gheuet

d omme slach die name heuet

E n om dat dan die lucht

B i aert moet hebben vlucht

O nstebet si en wart vier-

d at wi blyxom heten hier-

D us is slach eer- vier- daer-

E n die lucht onstebet daer- naer-

O chtaan se wi eker- reboren

E n wi den slach moghen horen

O nse horen dat coemt by dien

E n niet soe scerp als onse sien

B i sien vorder- dan wij horen.

Weyde achter en voren
Soe die lucht droegher es
Die blyxome es te roeder des
Daer die blyxome valler oer
Valler worten gronde roe
Daer en mach gheen dinc weder staen
Eelt start er moer ontlve gaen
Want hepers si ontlve brac
En en gheen arth hadde die start
Sweert ende scoene
Heuet si wt heren doen
Nochtran en gheen arth hadde die stede
Si doet den mensche dicke lede
En verbaer nelle groet
En slaten dicke doet
Die dom ellach en doet gheen onghueval
Oer die blyxome doet dat al
Want lrtchen si mede brengt
Want het is al belengt
Daer dultanghe dinc ghesiet
Dicke men oer liet
Dat vorvoets daer mede waert
En die wijnt seer di apt
En dat die wijnt waert ontlvee
Start molen en doen hem wee
500 A llet aldus blyxomet dan
So en is wijf no man
Hi en wart dan seer verbaert

En en dat niet sien opwaert
 Tuschen ons en der manen siet
 dese dinc alle ghesiet
 In sijn tuschen ons en der mane
 In die lucht duuel dat ic wane
 Si voeten wel al natuure
 En hornen al structure
 Als si die lucht verstormt sien
 Ne die lude seer ontlien
 En die wonden al ghesien
 So menghen si hem mit dien
 In dat si quaet moghen doen tebar
 En varen der blyxome niet
 Want die viant is ghereet
 Als die mensche niet en weert
 hem tebreughen te uallen
 Des betterme god ons allen

Van duuelen die sijn in die lucht

Vanden blyxome heb ic v ghelegghet
 Na mijne macht die waerheyt
 In boeken oer ic et vinde
 Dat dome coemt van vier wijnde
 Aen si tegader comen al
 Dits loghen als ic togghen sal
 Dome en blyxome dicke draeyt
 Dat een loef niet en waeyt
 Waer die wijnt sake van desen
 So sout meest in den wijnter wesen
 Ende contrair wi al sien

Wan dome coemt na ander boeke

In den zoemer die ghesien
Want het is smout weder
In die lucht hoech en neder
Maer er wayt daer gheerne naer
Want die wijnt hi watter daer

W aer of die wijnt coempt en waer af hi watter

In sijn boeke aristoteles
Seyt dat wijnt el niet en es
Dan droeghe waldom die opclaer
En in die lucht gaer
Als een droeghe waldom dan
En anderen waldom coemt an
Den iagher den anden en stehet
Dat die wijnt daer af bichet
Want wijnt en is el niet
Dan die een iagher en dander bhet

hoe die reghen veller die wayt

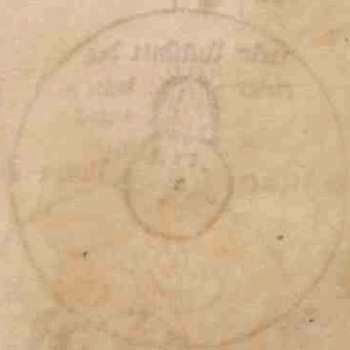
Hier bi maeghe di mercken wel
Hala zee wayt en fel
Dat vele droechs waldoms daer
Es daer wijnt of volghet naer
Coempt daer dan op een reghen
Die wijnt es varinghe ghelegghen
Die droeghe waldom wart dan nat
En moet vallen om dat

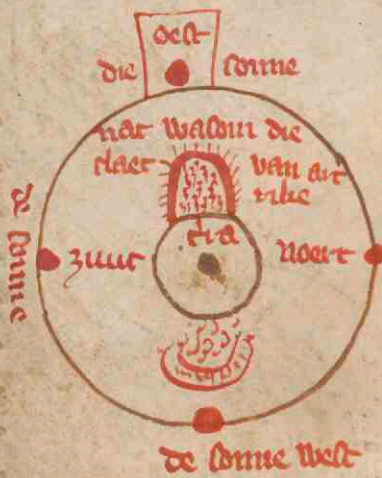
waer af haghel en reghen coemt

Dat seyt oec aristoteles
Dat haghel en sne en reghen es

W alom die wt aer-tribe
 laet op elcher- daghebbe
 om droeghe som nat
 om cout som heet en om dat
 gijn a van duer-ter- natuuren
 atter- om wasser alle vren
 om licht en som swaer
 natuure hebben a daer- af naer
 daer- gaet oec toe der- sonnen hute
 a dien dat a werchet den diebe
 exempel wil ic v gheuen hier
 et ene pot ouer- tlier-
 die waldom die- op daer
 a n aen dadel by daer- gaet
 die waldom gader- al aen dat
 a ls hi is swaer- ende nat
 oec moet hy dan vallen neder-
 ochtan clint daer- ander- weder-
 daer- gheuet oec waldom en roec
 die vinnel- dunnert opwaert oec
 daer- elc niet hoeghe- dunnert moet
 daer- wasser buer- en doet
 a dien dat die waldom es
 wasser daer- af dinc sijt teker- des
 a lous wasser no min no inde
 n die lucht haghel en aue
 want wt der- aer-ten alroes daer
 waldom die opwaert gaet

de sonne

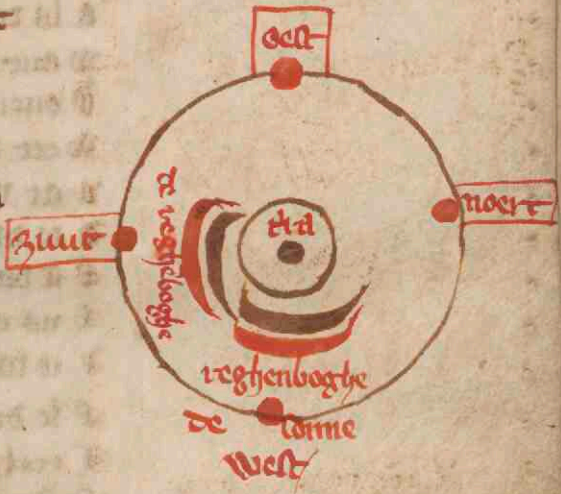

Die sonne trecket oec walsom an
 Die si verteren niet en han
 In die lucht by hanghede bliuet
 a lre aristoteles bestrijft
 Die aer- of haghel veghen en' sicc
 We aller en' ander-dinc oec mee

Nac-af die sonne meer-lijne oest- of west
 Wil ic v seggheuen saen *dan zuur*
 Als ghi die sonne oest lier staen
 Of west si lijnt tere stede
 Of eerre dan si mit zuden dede
 Die wache walsom dar al doer
 Die aer-men die sonne doer- sien moer
 Want die walsom es daer- nat
 Die sonne trecketen om dar
 En si die dinc diemen moer sien
 Die oer- walsom lijnt meer- in dien
 Dan si altoes van haer- seluen es
 Die waer-heyde moghe di proeuen des
 En penninc die legghet in den graue
 hi lijnt meer-re alle stont
 Dan hi es als hi daer- bueten leyt
 hier- bi seyde ic di die waer-heyde
 hoe men op enē dach vele sonnen euenē dach
Het gheueel op enē dach
 dat men tegader- vele sonne dach
 dat was bi dien goddweyt
 als ic v heb gheseyt

oer water- in een vat
 in die sonne sterret dat
 de sonne salte in elc aen
 lve mocht wel ghesien
 ar vele walsom hynghen
 oer- die sonne en ghynghen
 llo memch walsom als daes- hinc
 llo memch scoen der- sonnen rme
 aei- af coenit die reghenboghe
 ie reghenboghe die men siet
 In die lucht en es el niet
 olbene van abehante manieren
 aei- die sonne op seynt laere
 ant die reghenboghe gaet
 echt reghen der- sonnen staet
 es si oest so staet hi west
 elc dinc die niet en mest
 ant die raye vander- sonnen
 oerei- reghen comen gheronnen
 va- vai- lve gheuet ons die
 oer groen gheel en wit
 a dien dat die wolken sijn
 oerfaen si vai- lve aen der- sonne sijn
 e gader- reghenboghe twee
 achmen aen en niet mee
 ritoeles seir der- meci- twe
 n duerste machme niet legghē hoe
 aen die rme oer- die en die niet siet

Die maen

Die maen

Wil di oec weten die dinc
 Wane coemt die omme rinc
 Die sijnt of hi om maen
 Sule tijt plaghe tegden
 hi sijnt groet en wijt
 Of ai- ouer- waei- des seker- sijt
 Dat hi beneden dei- manen es
 Als dat v dunchet des
 Want die lucht es harde claei-
 Vouen bi dei- manen daei-
 Weet di wat dan is die rinc
 Nat waldom die daei- om ghyne
 Die daei- tegader- soe cleuen
 En den ronden en- hel gheuen
 En sel niet dan groete wachede
 Die daei- hanghet toe die re stede
 Ele dinc bi natuuen
 Treet toe eenre ronder- figuren
 En van dei- manen dat sijn
 Dat doet die wacheyt ront sijn
 Want die maen is selue ront
 En bi natuuen alle stont
 Ele dinc maect na haer-
 Ghelijc dies wel openbaer-
 Dei- manen sijn mocht wesen soe heet
Alle wart te niet die rinc
 Die steen dat om die maen ghyne

uen varinghe ouer al
 als teben dat wesen sal
 in die lucht soet weder
 eyde hoghe en neder
 lincen aen een zide breken niet
 en aen dander side niet
 aen waert dat hi breken begyne
 an danc sal comen die wijnt
 als hi breket in menighe stat
 so voert die scyman wel dat
 dat tempeest waert in die zee
 en en dan daer niet ourbeyden mee
 so wil ic v voert maken vroet
 so ic best mach in corten woert
 dat dat is dat plegghet te staen
 lecht midden vander maen
 armen in duurtelche hoer leude ges
 urhout dat wel voert mee
 ic maen is in eenre stede
 lecht en effene mede
 in ander stede es a ru
 en onneffene dat seg ic v
 is dinc dat roelstich is ghedaen
 ic doncheren aderen beuaen
 dater es effene en slecht
 v ander comen ourdaet dat licht
 en dander blyt doncher al
 so tempel ic v roghen sal

de maen

de maen

N eemt een glas dat is beuaen
en ic aderen seve wei gaen
E nde mit strimen in sulcher orde
o nneffen ende doncher mede
V oer v ogheu hout dat glas
O uer al daert effene was
G oen daer ende tichte
D aer suldi wel sien licht
E n daert die donchere aderen heeft
G heen daerheit er daer en gheeft
A lous is die maen beuaen
en ic donchere strimen die in staen
D ie gheen licht moghen outfaen
h uer natuer is toe ghedaen

V an den cu-hel dat die ewaels teyhen in staen

Dv hebbe ic u al vertaller
dat in die lucht gheualler
in u wilic ten firmament gaen
D aer alle die sterren in staen
V eert hier een soen dinc
A en firmament so is een rinc
D ie firmament al om uact
D een side noertwaert staet
D ander side draghet zuertwaert
S artruum die die al openbaert
I n ewaels delen desen cu-hel
D eelt men effene ende wel
E le del heer een teyhen

es ghy noch vroeder zult sijn
 is teuen planeten haeren ganc
 om cort con lanc
 open om dese teyhijn
 le na die re manieren sijn
 is u v heb doen verstaen
 ce si estu-mament omgaen
 le creatuur die leeft
 aer-natuur si hier al heeft
 die cort ende langhe
 wandelen by desen ganghe
 dit is dat verste teyhen
 verste teyhen heer aries
 dets een van sijt zehen des
 lous nomen creatuur hier
 le teyhijn na een die
 aer om en oest niet ghedaen
 at die aen estu-mament gaen
 en die rijt heeft sijn natuur
 a die die alle vre
 la die sonne daer in gaet
 ars recht daer onder dat verstaet
 a halve geevt se coem saen
 ie sonne inden van ghegaen
 die van hy is staet boven
 aer heeft hi die aalt verloren
 a lue is die sonne dan
 aut haer aalt watter haer an

20.
Si heeft ghehadt elene craft
In den wijner ende macht
Die leuten oec ende nature
Na astronomien gaet in daer
Die werelt was oec op die tijt
Ghemact des seker sijt
Euen nacht is daer omment
Die kalendier doet v behent

Et tander wyken heyt daer
Want dan die heerte meer tot hier
Om dat die daer is daer bel vele
Dan die van de seyrmen vele
Oen gaet dan euen berech en dal
in uren daeren ouer al
Na half april gaet in den daer
Die sonne na den kalendier

Et derde wyken heet abulme
Dats abuoudighe dinc
Dubbel is dan der sonnen kracht
I eggen dat si heeft ghebracht
Na half mey die sonne gaet

In den abulme dat verstaet
Et vierde wyken dat is waer
Het aabbe want als daer
De sonne coemt si niet meer darme
En moet neder waert gaen dan
Ghelike dat die aabbe doet
Die achter waert set haen voer

Die soemer us astronom
 Daer daer in ghelouets nu
 Die daghe gaen corren dan
 Ende nacht langhet mee-an
 Na half wedemaent dat verdaet
 Die sonne in die crabbe gaet
 In vijftien reghen hoer libaert
 Die heuet ene sellen aert
 Hoer is hi bouen allen dier
 En sel en onghehoer
 Als eet vander sonnen
 Als si daer in coemt gheronnen
 Die tijt waer droeghe en hoer
 En doet menghe mensche loer
 Laten en nemen pulden
 En al quaet dan te doen
 Gelike dat water-wallet
 Ouer rier also gheuallet
 Dat menschen bloet wallet dan
 An heften die hem coemt an
 Het is dan in die hondaghen
 Daer af wil ic u oec saghen
 In dit reghen libaert
 Daer een sterre dier al verdaert
 En die sterre si heet hont
 Here pinct si alle stont
 Duutwaert si com tijt daert
 En pinct ende daert

A lo die sonne is daer- bij.
 V ore of ascer dat segghe wij
 D at in die honde daghe is dan
 V eertich daghe hebben si an
 D en seucude dach in hoymaent
 G aen si in d'armen wel waent
 S helike dat die ver-woedde hont
 S o venijn in alre stont
 A lde is dan die ryt
 B i lastwe weer wijt
 N a half hoymaent vaert
 D ie sonne in die libaert
Et elcke wyken heyt maghet
 D indrachtich ende niet en draghet
 V ul van ghestadicheyden
 S u oet van ripen leden
 A lde is die ryt dan
 W ant die vrucht en wasser niet meer
 S a- a gaet ripen alle ryt
 D us na half oest des seker- ryt
Et cleuende is die waghelstele
 W ant men weer dan wael
 D at is euen lanc
 I eggen den nacht inden ganc
 D ie he-tes hy gaet daer- mine
 N a astronomie mine
 N a half spelemant is die al
 D acter dus gheualen sal

Et achtende heet scorpioen
 V er-taen wil ic v dat doen
 G etten aerte veuyn et gheuet
 D ie tijt oec die natuur heuet
 W ant mit eynde vanden daghe
 W art et cout dan alle claghe
Et coude is der naturen
 G roet veuyn alle vren
 N a half maent sente bannete

Die sonne in scorpioen dan is
Et neghende heet sagitarius
 D in dietste een stucten dat is
 D an daer ons voer des winters coude
 G et haghel mit snee aldoe houde
 N a alreheylighe mitte half maent
Etaet daer die sonne darmen waent

Et tiende heet capricornus
 D ats een dieer en heet aldus
 A chter serpent voer gheyre
Et dar men wel weyt
 A la die gheir heten sal
 H est a huer hoelt op al
 A ldo doet die sonne dan
Ei gaet voert clummen an
 G an dchter wart haer oecert
 V an couden die elken deert
 D ie winter neemt daer sijn beghin
En gaet na astronomie daer in

Et is daer oec die con-ctice daer
Daer bi darmen wel sien mach
Die daghe gaen langhen daer
V a hale clachmaent dat is waer
Die sonne gaet in capricornus voert

Et elste teyken is nu hoert
A quarius dat is in diecste waer
Soet want si ten water behoert
Als die sonne coemt in dat

Et reghent dan ende es nat
V a hale louwemaent coemt dus
Die sonne in aquarius

Et elwaeltste teyken vilt is
Ghi mooghet in ghelouen dies
Dat si cout sijn ende nat
Die tijt hi doet oec onghemac
Den leden van reghen en van coude
En anders pme menichsoude
V a hale sporthel dat verbaert
Die sonne inden viltche gaert

hoe secheyt waer in
den mensche

Do heb ic gheseyt al
Hoe dat die tijt werden sal
Van alden daer bi natu en
Als mi leuen die scrifturen
Als dus niet en waer die tijt
Als ghi hier gheleert sijt
Ender contrarie verbet al
Als ic v nu roeghen sal

Voer Aechheyde comen dan
 In die derde tijt daer an
 Exempel gheue ic v om dat
 Ghyt onthouden zult rebat
 Die wijnter die welen soude
 Harde nat ende harde coude
 Als hi droeghe ende heet
 Hoe groeyen Aechheyden gheoet
 Die men inden loemer heet
 Gode menschen ende beesten

In den minsten en ten meesten

Want hi is heet en nat

Hoe hi anders dars onghemac

Want is hi droeghe en coue

Hoe werden Aechheden menichfout

Die in dan her-ster comen voert

En maken dan groten moert

Die loemer is droeghe en heet

Wade hi anders er waci ons leet

Want waci hi coue ende nat

Aecheyt en onghemac

Werden dan als ghi hebt ghehoert

Die wijnter sal a comen voert

Die her-ster is droeghe en coue

Want waci wel weert en mach sien int

Als hi is nat ende heet

Aecheyt watter dan gheoet

Die inden leertijn openbaren

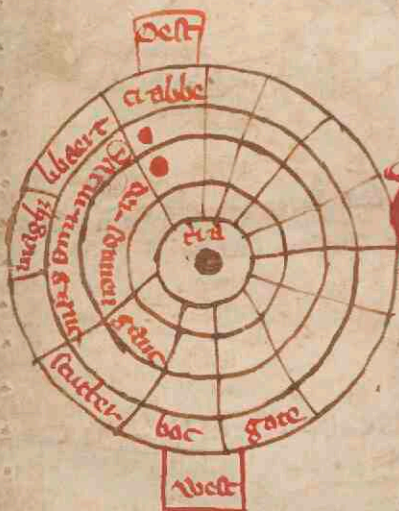
Hoe leuen is suldich te sijn

Hoe des somers die tijt van
 recht wesen sal

Hoe die her-ster is suldich te
 sijn

Wae- bi die wijnter-
cout is

of enighen doen si dan ver-
varen
Do heb ic ghemaect coudt
hoe waer- weder alle stont
Nu moghe di mi vraghen des
Wae- bi een zoemer- cout es
En een wijnter- conillile heet
Dics contrarie godweet
Die seuen planeten doen die al
Als ic v nu togghen sal
Saturnus is bi natuere
Droeghe en coudt alle vren
Die maen ende venus
Sijn cout en nar aldus
Dars en die sonne godweet
Si sijn droeghe en heet
Jupiter- heet ende nar
Mercurius ghetempert van dar

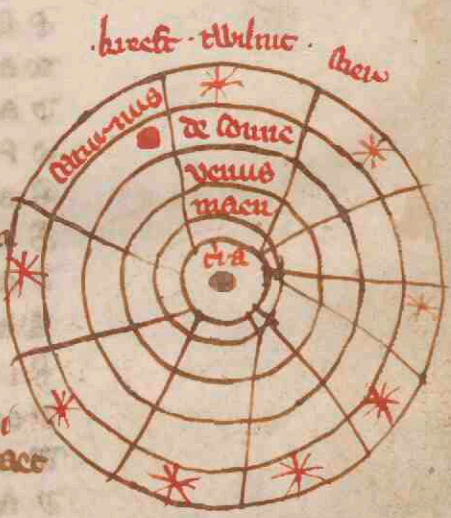

His een planeet coemt gheronnen
In een reghen meten- sonnen
Die tijt neemt oer sijn natuere
Vanden planeten alle vre
Exempel wil ic dat ghi weet
Hoe moghe dyt outhouden bet
Quaens die sonne en saturnus
Comen in die crabe dus
Dars daer- die sonne en saturnus
O eyde in zullen gaen
Als ic v hebbe doen ver-straen

Wae- bi
tijt
cout

it rechte soude dan welen heet
 an saturnus godtheet
 ie harde droghe is en coude
 oec dat bi sijne ghehouden
 ie tijt is beuaen mit coude
 oec dan si te rechte soude
 oec oec die maen bi of venus
 ie meere coude ellet aldus
 uer al moet di vroet sijn des
 is die sonne in een trayken es
 oec enich planeet bij
 ie tijt daer na soe hebbe wy
 ie wijnter die mit rechte soude
 ijn beuaen mit groeter coude
 oent mars der sonnen yelber an
 een wijnter heb wi dan
 lde langhe als si togader gaen
 oec is die tijt alde ghedaen
 waer bi een waker sal come astronome
 mme dat en gheen planeet alle daer
 oer elc haen ganc wech gaet
 daer bi moet al na desen
 laneten die tijt duer s welen
 ier bi en soude en gheen meylter sijn
 ilde hy sijn een goet silyn
 ien soude van astronomen leren
 oec moecht hi vrouwen en heren
 wren ende ghenelen

Welc een goet visker is

Ander sijn en macht niet wesen

Waer dat is een sijn goet
Die van astronomen oec es vroet
Die dese tude han voer sien
Wat vanden planeten sal ghesien
Weder-cour of weder-heer
En hi sine liede dan gheveer
Wel daer na altoes han hoeden
Ieghen heer en ieghen couden
En als hem siecheyt coemt an
Wat planeet regneert dan
Daer hi mach hi weten al
Of hi ghenesen of aenuen sal
Sel hi hem oec gheuen pulden
Soe staet hem die teden
Dat hi die wile wel verlic
Wat planeet ende wie
Hi is die regnerde dan
Doet hyt soe es hi een vroet man
Want in dicke hebben ghesien
Dat een sijn
Als hi tot sinen zeben quam
Die siecheyt hi wel ver nam
Des gheens natuur hende hi wel mede
En vander siecheyt oec die stede
Sierechte pulden hi en han ieghen gade
Vochtan en verfloecht hem niet een oede
Of ar die zeben hi verkerde

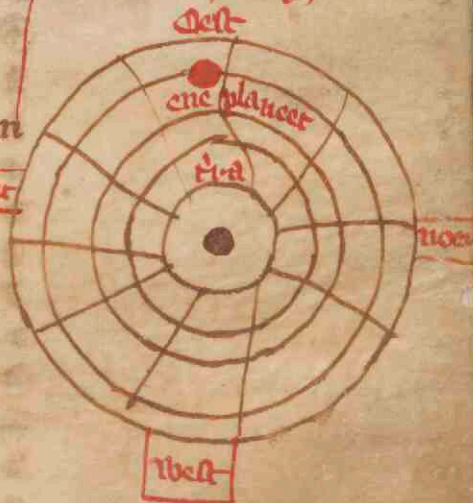

En sine rechteyt hi oec meere
 it mach wonderen zoe u allen
 oe dese dinc dus gheuallen
 us doelen goede meesters dicke
 it coemt alle briden stiche
 ar si niet en kommen mercken
 Wat die plancken zallen werden

Haei. af. laet ic die tale bliuen
 En wil v voert louen
 anden platen haei. a. af.
 haei. doeghet en haei. macht
 Jupiter. ende venus sijn goet
 En alle dinc die elc doet
 Mars en Saturnus sijn quaet
 En aldoe is al haei. daet
 Saturnus die sonne en die mane
 Sijn hier middel dat ic waen

Hier moghe dy goet wijcheyt horen
 Als een hant wart geboren
 die plancke die dan oest opgact
 En si goet of es si quaet
 dat hant heeft sijn natuure
 da dieve plancke alle uve
 En aedert. v. m. m. naer
 da. waer des seker ouer waer
 dat die natuur wel openbaert
 i. dinghen daer men toe heert
 hi. by moghe di weten wel

Hoe elc mensche noemt sijn
 natuur. in sijnre gheboorte

D at loghene sijn en niet el
A ls een mensche teken gaer
E n hantken allen vaer
D at die lude segghen dinc
h em gheboeren al
W ac- hi becloeren in seine nu
h i moest doen sine nauw
D us loghen en ighen gheboere al
h ier wart gheboeren een kindt
J ne laurtrap daer gheen water is
E n sine gheboerens dat doet
D acter mit water drenchen moet
h oe saet verdrenchen segt mi
W ant daer en es gheen water bi
W acit also als die lude callen
S o moest emmer alsoe gheuallen
A l sou ouer dulent milen gaen
h et soude lopen verdrenchen saen
E t sijn loghelike woert
D ie puur waerheyt hier nu hoert
A ls een kindt wart gheboeren
E t bi-met mit hem teboeren
D at sal drenchen of verhanghen
D iere doet macht wel onghanghen
E t ai- dus ellet te verstaen
D acter wie dieken rechet en
J n dien dacter hadde die stade
D ant tot anderen dinghen daer

hinc oec mit dieften om meer
 r worde ver-hanghen vele eer-
 an een ander dief soude
 en mochter sien die mercken worde
 ant er leuer sulc hy ware
 n is een hoelt dief ouer-waer-
 n doeler al dat hy te stelen oer
 ochtan hanct men ver-ste met
 en ander coemt sal stelen gaen uaten
 n wart ver-pei-sten-sonne loont ghe
 en vecht alwes als een deghen
 ochtan en wart hi niet ver-slegghen
 en ande- in sine ver-ste betalye
 art ver-slagghen sonder-falve
Hous eelt als ghi moghet horen
 der een mensche mede wart gheboeren
 der-woe draghet hem sine nature
 n hi gheert dat alle vie
 re-dicmen mach hys hem nochtan
 u diene dat hinc niet en coemt an
 ar-er wart hem zere rezure
 eert hi ieghen sine nature
 n leert hi dat natuu- hem gheeft
Voren goet hi der-woe heeft
 oer twee kinden-tere stelen gaen
 at een sal wel leuen en ver-staen
 ander- al sloech ment ver-doe
 t en leede deyne noch groet

hoe een mensche gheerne moet
na sijne naturen

Exempel van twee kind-
eren van diuerse nature

T ietment vander soelen
 D aert of zere was in soelen
 E n men hem leer een ander sac
 E t sal wel leuen des wed ic
 D raghet d'elc sine nauuu an
 I amen dat ander kijnt dan
 D at daer nu ter soelen ghinc
 E n men leer hem oec die dinc
 E t bluuet sauentier van desen
 E n ander sal daer af meyster welen
 H ier bi moghe di verstaen
 I n nauuu diemen dus heest onctien
 D at si den menschen ghereder gheest
 D ier dinc dan die si niet en heest
 D aer bi en gheuallet niet
 D aetes emmer alsoe ghesact
 H ier bi moghe di mercken an
 D ie eens kijnto nauuu wille dan
 W aer si goet dact hem leuen
 W aer si quaet dact daer of heren
 I e want weet alle nature
 E n is bi ons alle vie
 D en menschen doet hi dicke sueten
 E n iammerlic verlieten cleuen
 G od onse hē ghehinc oec dicke
 D at gheuallet dese sticke
 I n sine hant esst al
 I onc out groet en final

hoe die maen den mensche
 doet quaetdoen en men
 weet sijne naturen

D

enich bi sijne natuuen soude
 qualic eynden alle sijn oude
 en dat ten god die wt leert
 en sine quaetheyt wart ghemeert
 enich ver-haelt sine doot die he
 egghen natuue bi enighe stichte

Hier af laet ic dese woert

en wil v legghen voert
 en dat heyden lude sagghen
 eens iaers die astronomie plagghen
 der vanden planeten alle vrie
 le dinc nam sine natuue
 oec seiden si dat waren gode
 en hielden vattu hem ghebode
 en maecten den haer-lyc een auaer-
 en seubedeuse zeer die
 die daghe oec vander weken
 enen si na hem oec sekerlike
 a der. Dincen heten si den sondach aue
 en den manendach na der maen
 a mars den dmydach heten si aldus
 den woensdach na marcurus
 den edach na iupiter
 en dat hie tome tate verie
 a venus den vridach
 en die men te vrien plach
 den saterdach na saturnus
 dese naem gauen si hem aldus

hoe die daghe heren na den
 planeten

In dat tse ouer gode hielden
 En hem eer daer mede doen wilden
 Of ar iheronimus ende beda
 Die sint langhe waren daer na
 Si ver-beer-den dese namen
 Die vanden heyden quamen

Den sonnendach heren si eyndelike
 Den yer-sten dach vander weke
 Den anden dach heren si manedach
 In der bercken meus ye plach
 Alde salmen tellen voert an
 Dus men den saterdach coemt an
 Die weke en is ver-wandelt niet
 Want saterdach rust bediet
 Doe god die werelt hadde ghebracht
 En sijne godlike kracht
 Doe ruste hi op den saterdach lach
 Hi ruste oec des saterdaghes daer hi
 In ruste en om dese saken
 Wilden si hem en gheue anden naem
 Hier wil ic dit laten staen
 En wil v voert segghen gaen
 Hoe sonne en maen beruuen
 Dat sal ic v al openbaren
 En daer we menich ander dinghe
 En et after toe van aerbeuinghe
Die wil weten hoe die maen hoe die maen
 Verudeit hi die dit agne vo-nacht

Dus die sonne in den sater van a-trike

Die maen gheen clae-heyte en heuet
 onder die haer die sonne gheuet
 der en gheen stille en staet
 Die maen als si den die sonne outlaet
 enen wech gaet si dan
 in enmer clarende meer an
 uelken dien dat si coemt ghevomen
 recht daer ieghen nutten sonnen
 an is si vol ter seluer tijt
 en staet die dat ghyt seker sijt
 Is die eerde tuelken dese elvee
 s dan recht no min no mee
 se bedectet der tike dan
 Die sonne dat si niet laten en haer
 Die maen dus moet si gaen
 in groter doncherheyte beuaen
 inden stede van der tike
 ut si ontcoem en blibe
 der sijn deden mit firmament
 der die maen moet sijn ontrent
 s daer in dats recht daer onder
 recht si en hebbe gheen wonder
 maets be sijn als si sal veruaren
 s er en gheuallert niet en elvaren
 anders gheuallert in elc manen sime
 en dat en plach niet te sine
 Is si dan aldus veruert
 Is ic v hebbe ghyopenbaert

die sonne gant

Soe eest ghemeeen al aertrike
 Dat si veruacert en niet en blike
 Vanden sonnen eest alsoe niet
 Als ghi zult horen hoe tghelact
 Somtijt veruacert die mane al heel
 Somtijt man een deel
 Als vele als dan aertrike
 Bedecket veruacert si sekerlike
Hoe die sonne veruacert

Die wil weten hoe veruacert
 Die sonne hi die heer waert
 Als die mane is doncker al
 En si aen die sonne ontfacen sal
 Tulschen aertrike en der sonnen
 Coemt dan die mane gheonnen
 Die aerde doncker is dan
 Out dat haer claecheyt coemt an
 Die sonnen claecheyt bedecker soe
 Dat si ons niet coemt toe
 Dan wart doncker sekerlike
 In dat wel van aertrike
 Daer die sonne gaf den dach
 Als ic v hier segghen mach
 Daer die sonne haer licht gheuet
 Den dach men dan daer heuet
 Bedecker sonnen dien gheuet
 En daer niet sijut der sonnen aal
 Daer soe moet wesen nacht

W aert die sonne al aen-tribie
 oper om seker-lyke
 n ye wilen en in vieren
 ir den firmament staere
 n dai-waert dat si coemt toe
 aghen beghint daer vroe
 n die meer dat si coemt an
 emeer beghinnet wlichten dan
 n den ghenen die si ontgaet
 aert dan nacht dat verstaet
 us eest immer yelwe- dach
 lo men hier verstaen nu mach
 n mit contrarie uiter nacht
 ir coemt al bi der sonnen craft
 aen- men dus dan dach heuet
 i der sonnen dien gheuet
 n die mane coemt ghegaen
 n sal aen die sonne ontgaen
 ie sonne bedeckt dan
 ar si niet best- men an
 e vollen als si nu daer dede
 n er waert doncker tot diere stede
 n wonder-lic ghedaen
 es die sonne is ontgaen
 n si daer- daer- heyt gheuen mach
 n maken weder- dach
 treden aen firmament staen
 daer- die sonne moer ieghen gaen

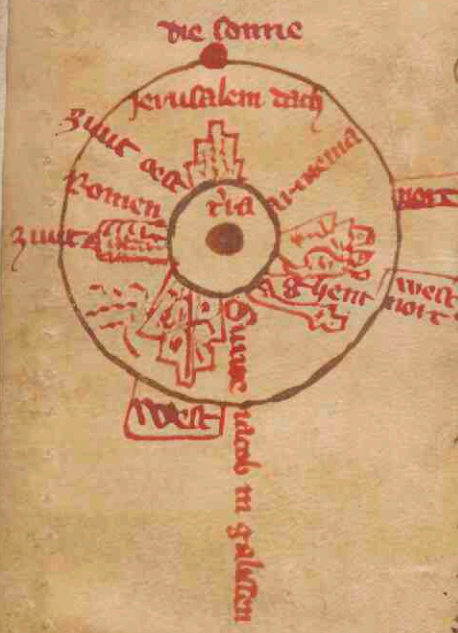
40.
O f a en mach niet veruaren
Anders gheuelc elbaren
Dat selue in elc maenen seijn
of ar dat en mach niet lijn
V anden steden seide ic v staen
of ar ghi en soude niet verstaen
A raononne a is doe swaer
D ie vanden steden grebet daer
of en mach oec leben heden
I n duutleke ghene dinc bedieden
of en machle talcen meten dume
A ochtrau sullen sijt verstaen cume
A u heb ic v gheopenbaert
I oe dat die sonne veruacert
A l is dat zake dat dat ghesaert
D ie sonne waert selue doncher niet
of ar a bliuet euen clac
A l is ic v woghe openbaer
F ronde hier een heer se nu
D ie nu licht en v
I et a dat ic daer voer quaem
O nte licht et ons benenne
A ochtrau bleue die heer se clac
F lwaer behoude dat es waer
A l is eest vander sonnen
D acic ic die of hebbe beghonnen
D ie sonne licht a oyt
G ien doncherit eumer noeyt

Scluc meer dan een waer
 At was toe god aen den cruus staen
 Aen licht verloes si al toe
 En wart puer doncker toe
 I mirakel niet bi naturen
 Is nu segghen die scrifturen
 At tot athenen stont sente denijs
 Die van athenen was heide wijs
 Die sonne hi veruaren sach
 En al doncker en den dach
 Die en wiste hoer mocht sijn
 Want der manen stijn
 Was mai ynn daghe out
 Die hadde wonder memchdur
 Die seide hi god vander naturen
 Die bedoghet nu tot dese vren
 Die men onwille of al eerrike
 Die nu tellet sekerlike
 Die was een waer tale
 Die ochtran hende hi gode niet wale
 Die ant paulus hem ant belicende
 Die en egheloue hi hem leide
 Die u heb ic v gheopenbaert
 Die is die sonne hei veruact
 Die at si nochtan elc gheuet
 Die laerheyt daer men den dach af heuet
 Die at coemt al bi haren gaen
 Die en datmenke duer se aer aen

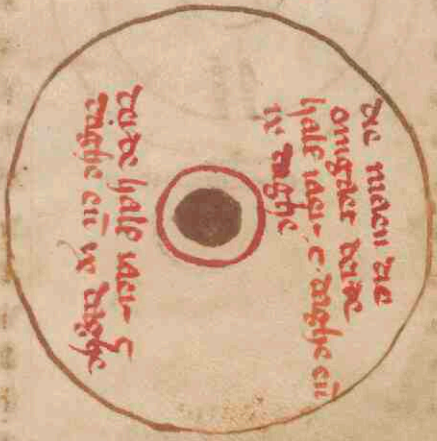
Hier bi moghe di weten dan
 Dat ghent en vomen niet siet an
 Al eens die sonne v een wile
 Want daer es tuelchen menighe mile
 En en is niet eens dach
 Te vomen en te ghent waarmē mach
 Den dach hier in een stede versten
 En si gaen ieghen onse luuen
 Die groet hoerheyt die al gheuet
 Die vomen bouen ghent heuet
 Want vomen soe hoerch es
 Bouen ghent sij zekes des
 Groenden si tegader in een stede
 En vomen had die hoerheyt mede
 Dier heelt bouen ghent nu
 yemen dat segghe ic v
 Soude opwaert doren sien
 Want vomen soude dincben dien
 Dat er in den lucht hinghe
 En tot den hemel ghinghe
 Aldus moghe di mielien voert
 Vldi enich ander poert
 Oer nederwaert ieghen ghent
 Die selue waert v daer belient
 Die coemt bi dien dat si v want
 Dat aertrike is al want
 Al vout dinc en mach niet staen
 Dat een en moer bouen eander gaen

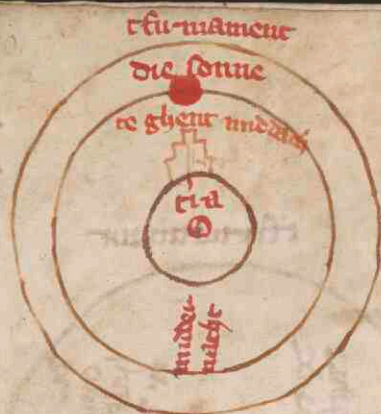

In een landscap alde staet
 bouen anderen ende gaet
 ommer- elimmede opwaert
 Want die hadde goede vaert
 i soude al om gaen der tribie
 In vijf iaren leber- like
 En in xv en tvechontert
 daghe ic waen v die zee- wondert
 tien milen ouer die dachuaert
 Wil hi te voere wil hi te paerde
 In dien dat gheen weder- loet
 hem en lette cleen noch groet
 For sinen der- den haluen iae-
 en hondert daghe en ix naer
 soude hi comen dan ghegaen
 dat sijn voer soudent staen
 verht neghen der- gheemre voer
 Als of hi soude comen te ghemoet
 der- stede daer hi wt der- ste
 begonst te gaen alre yer- ste
 En in also langhe tijt
 soude hi gaen den dander- zide
 En comen der- seluer- stede in
 daer hi wt ghinc meer- no min
 hier- hi sijt leber- des
 dat gheen ander- werelt es
 die lude wanen dat hier- onder
 en werelt es en hebbens wonden

Christusman

Er es een werlt al
 onder bouen berth en dal
 of ar- si sijn menighe- manieren
 v- der- in den mensche en in die diere
 Wat lude hier- onder- ons woenen
 Wi gheberuen niet en comen
 of ar- alsoe wel soe segghen si
 Dat onder- haer- voer si wi
 Als wijs van hem segghen
 Want voer ieghen wi legghen
 Als soe wel hebben si cfu-mament
 bouen hem als wi tot gheue
 En als hem es es midder- nacht
 Soe hebbe wi meeste der- sonne a- nacht
 Want dan eest ons middach rechte
 En hem alsoe om eche
 Dit doet dat aer- trike is al- ouer
 Want als ic v hebbe ghemaect comt
 Want scrijue ons dat segghet
 Ghelike dat die wden- legghet
 Of eche mit midden vanden witten
 of irten stalen die- den serten
 Als soe is aer- trike
 Of eche mit midden seker- like
 vanden cfu-mament omme
 Euen rechte en euen a- dinnne
 En haent in hem seluen al
 Als soe als ic v ieghen sal

Ghelike dat die zegghelstren

tfu-mament

tfu-mament

Ghelike dat die zeggeltoen
 die naelae n'recht al in een
 a lste weet tfu-mament
 For aer-rike al stantent
 Dus moet in midden alle daen
 En mach vallen noch veigden
 Hoe menghe n'ke aer-rike heeft omgans

Wadi nu weten tot eenre somme
 hoe menghe n'ke heeft al omme
 aer-rike gans ic legge v
 oert hier die puur waerheit nu
 den elmentich dulentich
 En vier-hondert daer toe licht
 En xxix milen daer en
 den omganc heuetu van
 Hoe dicke aer-rike es
Die dicke van aer-rike
 hoert hier oec teber-rike
 Es dulent milen en vijf-hondert
 Ic wane v dit ziele wondert
 Tholomeus en astragaen
 Doen ons alle dese dinc verstaen
 Si maheden alle astronomie
 En conden alle philolophie
 Si redene proeueden si haer moet
 En al dat ghi hier hebt ghehoert
 Al dat si conden meest
 Si vanden si vanden heylighen gheest

tfu-mament

tfu-mament

E r wondit v int ghedocht
 h oe darmen dat wesen macht
 h et is te prouene haere goet
 d ier ver af sijn waer
 W u wil ic doen oen ghebach
 w aei die helle wesen mach
 S ij sarku-en proeft ment wel
 d at es melber-el
 D an in midden van aertrike
 D ars in centro sekerlike
 G od die moet ons beiren van haer
 A men legt diet hoert haer

tfu-mament

tfu-mament

Nanc dat coemt die aertroughe
 u heb ic v al doen wesen en bekent
 dat gheualt tischen tfu-mament
 E n hier neder aertrike
 W u wil ic segghen Gherlike
 A l tatter-oe eerden hoert toe
 W aen al coempe en hoe
 D ie aertroughe seg ic v wesen
 h ide ouer Gheraer diet tulle hoer
 W alom soe is menghe-lynde
 D ie coemt van waten- en van lande
 D roeghe nar cour en heet
 E n opbaert clime a al gheroe
 I nder lucht wassen daer af dinghe
 A l soe als ic v hebbe gheleue
 D ie lucht soude alwes sijn clae

ai- doe die walsom die haert dæ-
 der af wolkijn comen
 la den op den anden dromen
 behande walsom laet ic bliuen
 n̄ wil van den droghen sa-uen
 roeghe walsom is van elba maniere
 ic een clumt opwart staere
 der of dicke wasser groet wijne
 ander maniere si en clammet elbin
 eder a staet in die eerde neder
 n̄ loper haer en weder
 oelachtich is aertiche binnen
 ic walsom loper dæ- in talle sinne
 lebbich wart hi van saen
 ar hij niet wt wede- mach gaen
 n̄ blijft in die eerde alde gheuden
 prempel moghe di hier verstaen
 lemen dech in een oeuen leyt ver
 roeghe walsom gaet dæ- wt ghe
 lebbich wart hi dæ- mine
 dien en mach hij niet wt nimen
 n̄ emmer- gaets dæ- in toe mee
 n̄ di- inghet toe breket out we
 ar- men gaester yer- toe bouen
 ar- ment daer in den oeuen
 le stude wa- pen groet cloeuen
 roeghe toe moghe dijs ghelouen
 he de dinc heeft cleue gaechijn

cfu-mament

cfu-mament

Ghi mogherts wonderen in ulben sin
Hoe die waldom coemt daer in
E le dinc heeft gaet subale
D aer in gaet walem al wile
E xempel sie wi al in een
W ant water gaet wel doe den steen
A lke vol is soe coemt ghereet
D oe ghedronghen dicke siveet
H oe aer-trike is vol hoele

Die walem die is in aer-trike
Neder-claet elker daghelike
A er-trike is al vol hoele
D aer in loept hi mit groter stoele
D een walem iagher den anden daer
E n wart groet wijnt dars waer
W ant wijnt en is el niet

Dan den iagher en dander vliet
I n enē blaetbalch moghe wijt sien
D ie walem diemen treet in dieu
A llinen den blaetbalch dultet toe
D ie waldom die in ghinc doe
H i moet bi crachte wtgaen
D een iagher den anden voert sien
D aer den den anden wech droemt
D ars wijnt die al coemt
A lous doe ic v verstaen
D ie walem die in hoelen gaen
E n den iagher en dander vliet

Oe waer si wijnt en el mer
 Die wijnt als ghi hebt ghehoert
 Loept in die hoele der aerden doert
 Die eerde bouen verruert en leeft
 Om dat si den wijnt binnen heeft
 Die velt alde doer ruint
 In alle die hole omrent
 Die aerde gaet op en neder
 Om dat hi loept haer en weder
 En daer die aerde bouen is dunne
 Die aer breeet si en valler inne
 En maect daer een diep dal
 En ene harden groeten wal
 En groet wijnt daer we dan vaert
 En gaet clummede opwaert
 Groeder oec dorp of poert
 Die aer die gheuel als ghi hebt ghehoert
 Er moest algader daer verlinhen
 Wat lude sijn dies noch ghedincen
 Die aer dese dinc is gheuallen
 Des aer me god hier ons allen
 Die aer die aerbeuinghe si oent meest
 In die zee en maect daer tempelt
 Die wijnt die loe in die aerde hep
 In die zee eest harde diep
 Die eerde si is daer wel dunne
 Die dien breeet daer diebe inne
 Groet storm wasser daer af al stont

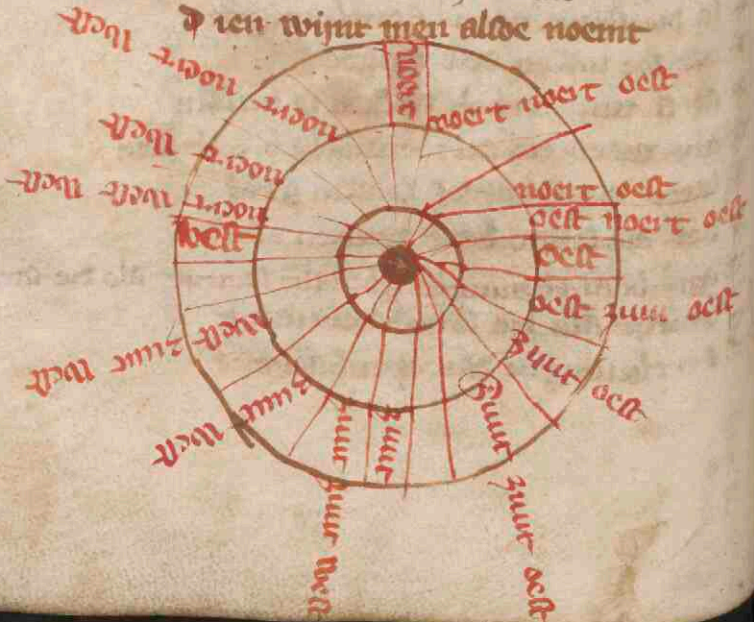
Die viltche wonen opten grout
Si willen op en doen niet el
Dan weer die stymman wel
Als hi die vrende viltche ster
Dat stormen dal ende vlier
Die storm is quaer alle stonde
Die coemt van beneden wt den grout
Die stepe verderueden nme dieste
Die coemt bi dultanghe stiehe
Die seyt al auitotles
Dat aerbeuinghe meest es
Gnachts om dat dan der sonnen
Gijn der of elve is gheuomen
Want die sonne vertieren
Die walom wel en verbeuen
En si dat te uele in ghinghe
Soe quamer wel af aerbeuinghe
Dan moelt si in die daghevaer
Welen of sauonts dat verstraet
Auitotles die seghet oec mede
Dat aerbeuinghe is in een stede
Die aer die zee altoes bi rent
En in die eerde heft al omrent
Gauerne heeren si in latijn
Dat wil in diuertche hole sijn
Sulc lantstap is daer aerbeuinghe
So ele wehe sonderlinghe
In den herst en in den lentrin

I he meest aertheuinghe sijn
 In dat dan meer veghent en wayer
 En die wijnt seer drayt
 Te wijnter en telomei met
 Valc si selden dat wel woert
 Want groet heyrte en groet coudc
 Onemen den wijnt alle houte
 Alc seer vrest soe en wayer elvint
 Indes eerden mach dan sijn gheen wijnt
 Voer aertheuinghe coemt een luur
 Dars die wijnt en waer ghetne wt
 Als een grote soghinghe
 Soer men voer die aertheuinghe
 Dars wijnt en is el mēc
 Een iagher dander vliet
 En in die eerde is hi befloten
 En vaert daer doer mit groten roten
 En mer daer hi comen beghint
 Die soghinghe gheeft dan den wint
 Als die sonne nader aertheuinghe
 Ruit soe uallen dese dinghe
 Dat si mit dichen wolken is beuaen
 Want waer die aertheuinghe biceet men
 Slacē. wt wijnt of walem gras
 Daer die sonne heest wolken of
 Waer hi aertheuinghe gheualc comyt als die sonne beuaert
 Comyt als die sonne veruaert
 Aertheuinghe dan openbaert

Om dat die herte vander sonnen
 Te erden niet en coemt gheuonnen
 Want die maen eller tusschen dan
 En doet dat die sonne niet en can
 Verreien den walem en den wint
 Daer aerbeuunghe af beghint
 Waer daer die maen al soude lieken
 En totten lucht wreken
 Nu moet hi in die eerde claen
 Daer hi aldoe in blijft gheuoen
 Aerbeuunghe gheduer die
 Xx daghe tenen stiche
 En een iaer comt dics waerheyt
 In storles die al seyt

Om dat ic vele hebbe ghecallen
 Dinghen die vanden wijnde gheuallen
 Soe wil ic v dat leven al
 Soemen cleken wint heren sal
 Dan waert dat hi coemt
 Dien wijnt men aldoe noemt

A er-riike heeft vier- enden
 A ls wijt in scrifture vnden
 O est west zuur noert
 J n viereu deelt men dese woert
 J bi eynden heeft men daer-
 J ie wijnde hebben haer- naem naer-
 J aei- naem en hoe si stien

Hier in dese figure staen
 H lte die maen mit zuden staer
 D ie zee si dan vloyen gaer
 P si als si is oest of west
 P aei- ebber si dan meest
 T we wan- f elker- dag behue
 P heualt dit in der-riike
 P n watten alle voche dinghe
 J uter- manen sunder-linghe
 P si alle voche dinghe wanen
 J n dit bi-chen vander- manen
 J en mach mit hoeft doer wondt ontfaen
 J n wattendei- manen harde staen
 W ant in watten die her-ten di-enten
 P si in wanen si weder- prenten

Welc tijt ebber en vloyt

Die wil weren sarchelaei-
 D u houde dit en hoer- naer-
 A lmen man- nans
 J n viereu mach deylen soe
 J ar effene si soe oest elwaren
 P archelaei- dats in vier- iaren

Te weten sarchelaei-

Want paesthen want die-
na gheset al ellet nu
verloopen

Want tot elken vier- iaren es
Sorchelmaer- ghelouet des
Vuynden paesthen die wil sijn
 Wer- di hoc hi beghinnen moet
Soche in meere uongas sine
Dae- na waer- die maen es p-
Veer- tinnacht telle dan daer- na
Die naeste sonnedach dat ver- sta
Soe es paesthen en in sorchelmaer-
Dat seg ic v- al ouer- waer-
Soe salmen tellen die daghe
Dit en is en gheen zaghe
Sheualt oec dat die achter- ste dach
Der- rehemughe op den sonnedach
Dan salen den sonnedach mit haest
Neimen die daer- coemt ten naesten
Dae- na elve weken en elve
Siet pinxteren no min no mee
Te weren hoe out die maen is als
 ghile nu wer op euen dach tander- iare
 op den seluen dach en op reide iare
Ouansys ghi wer nu die maen
 hoe out si is vanden quetien
 wil die alde weten al
Hoe out si tander- iare- weken sal
 op desen seluen dach hier-
Sonder- te besien den kalendier-
Siet daghe doet daer- toe an

maen is vanden

maen is vanden

Tander iaci- die heb die dan in
 lde menich alle als ghi
 aei- we doet dat leg ic doe
 aei- outheyt alsoe menich iaci-
 ai- dat moet een verstaen
 la- bouen die sal gaen
 Comen wech weipen sal
 n houdent tander- ghetal
 Te weten die maen hoe out a was rind
 iaci- op desen dach of op reide iaci-

Wiltu der manen outhede
 van den iaren die sijn leden
 weten op o enighe rijt
 di- hoehede die ghi seker sijt
 doet daer neghentien daghe we
 als ic v hier weghe hoe
 ghi hebt dan die outhede
 iede des anden iars teve tede
 adde alsoe dicke als ghi
 eghentien doet daer bi
 an alsoe menghe iaci- heb di
 ie outheyt ghelouets in
 v anden iaci- en die sijn leden
 recht tot diere steden
 ai- dat emmei- wel verstaet
 la- bouen die gaet
 So calmen laren gaen
 n tander- daer bouen aen vaen

Gomrijt mis ic enen dach
En is niet diebe dat leken mach
Te weten hoe langhe die maen elc
nachts plegget telemen

Wistu weten in dijn ghedachte
Hoe menighe wile alle nachte
Die maen sijnt haer outhede
Salte tellen te e stede
In dien dat is mit watten
Die welck so vele salmen daer toe
Dan salmen dat ghetal
Die ylen in vuen al
Die hoe menighe vuen al heest dan
Die hoe menighe wile licht si an
En aldre menich een als daer
Die uer die vuen coemt naer
Die hoe menich pinct sijnt soe
Die uer die vuen wilen toe
En vuen pinct aldre lijn
En wile mit manen lijn
Die is ghy die nietet vander manen
En si is in haren wanen
Die soe suldi haer outhede
Die ichten voer-uets te e stede
En si dat dan so is nun
Die suldi mercken in ulben an
Die welck aldre vele dan
Die suldi daer meci toe doen an

n̄ deylent in vuen voert
 lo ghi in watten hebt ghehoert
 us moghe di weten alle nacht
 onder-sien in uwen ghedacht
 aei- ghi sijt ouer- al
 oe langhe die maen sinen sal
 xempel wil ic v becreuen
 ier- van desen beyden gheuen
 Quansys si is viij daghe out
 oerer- toe dat drieuout
 oe heb die dan
 ie vuen hebben dan
 at sijn in wilen daer-
 ie tve daer-ve ouer- sijn naer-
 ne halue wile lectel min
 ls ic leer- bi- met si in
 Quansys si heeft der-tien daghe an
 oe is si in breken saen
 ier- op staet v wel te sien
 an der-tien ghebar-der- tien
 en tienen doet driewar- f toe
 oe vele als ic v leerde hoe
 an doe hebbe di der-tien daer-
 ie doe deyle in vuen naer-
 oe hebbe di die wilen saen
 u zult di al ver-staen
 ie maen ten vijftienden daghe
 aet si breken alle slaghe

64
Te weten bi enen woerde die weken
t utchen her-stuont en groet vastela
uont en die sonnendach letter ende
Sarchelaei en waer op die maen
laert op wat dach her-dach is

Wiltu die weken van her-stuont
weten tot vastelauont

D e se woerde saltu onthouden dan
D ie hier nu sullen volghen en
E l c woert dient van enen iaci
E n tier-se woert dat ghi vint daer
W as wemen moer-natio
I n allen her-tien saec alde
D ulent elchondert en dreeht-seu
V an dane tolle en belsch
E n men nem enmer- elc woert
O p sijn iaci- daer- toe behoert
T elle al die letteren die in hoest
A lto menghe weke et di ghoest
T utchen her-stuont en daer- ut groet
D ie huttelrijt die wel ver-staet
V oert sijn weken aldes drie
T ot groet vastelauont se
E n elc woert dat in o daer- eynt
D oer ons sarchelaei- behent
D ier-se letter- in elc woert
E s sondach letter- in dat iaci- voert
E n alde diep in sijn- a. b. c. saet

En alsoe menghe letter-haer-voer-gaer
 a lde menghen ten welc telle
 Soe heb di die weken en daghe wel
 En dan den sonnedaech after-woert
 die daghe telle daer-ter-voert
 En daer-igheeral niet-voert-mach
 daer-op lde coemt die her-staech
 En alsoe is lanchelhaer
 Soe sijn alle sondaech letter-daer
 d ander sonnedaech letter-daer gheest
 die-ste letter die dander allabe heeft
 die desen niemich oec die daghe
 a a b c alle daghe
 die- dien her-staech noemt dan voert
 a ent die-ste lettere mo selus woert
 voer-maghe di hier mede weten ineen
 die-mannen loep en haren heer
 die le woert daer-voeren staer
 die ne hoest letter die maen daer-gaer
 die p een tot xix aue
 die it gaer dus woert een oec die maen
 die och ander-voetstap vele
 die cremen bi desen woerden wel
 die cter-veer-se en van me l m
 die aue een woert brenghet algader-m

Die sijn die woerde.

blava. gula. firmis. edulo. arux.
 blava. ardua. glimbo. effert. dura.

crepans. blaro. gog. hater. corum. Dico
 breues apnos. gembus. fuo. dora. a. a. a.
 belus. agio. flur. exa. a. duer. sa. cab.
 Altra. grauians. fugis. edro. crepans.
 bonus. arte. gubeno. Ecce. docent. a.
 iens. blas. gressu. fuit. eue. Distro.
 houes. enguilla. grues. fico. danam.
 Castra. beas. augendo. fores. et. de.
 tra. abeo. Aultrica. Glans. elar.
 edastro. capud. beat. allecla. gfo.
 Expell. deys. cum. blaro. graue. a.
 Erans. dico. beat. adulans. grex.
 fluetvo. donans. Clau. bouras. alg.
 fit. exa. a. dingna. cubando. Algenu.
 grex. fuguar. edro. cane. bladus.
 amans. gfo. Effert. dogma. a.
 aemans. blaro. grex. factus. corum.

Explicit.